

Význam podpory laktační poradkyně při kojení

Mgr. Adéla Švestková, prof. PhDr. Ľudmila Matulníková, PhD., Mgr. Lenka Vrlová, DiS.

Fakulta zdravotnický věd, Univerzita Palackého v Olomouci

Kojení hraje zásadní roli v raném vývoji dítěte a jeho celkovém zdraví. Mateřské mléko je bohaté na živiny a protilátky, které pomáhají posilovat imunitní systém a snižují riziko různých onemocnění. Laktační poradkyně mají zásadní roli při podpoře matek v kojení, přičemž se dělí na profesionální a neprofesionální. Profesionální laktační poradkyně jsou zdravotničtí pracovníci, kteří poskytují komplexní péči a odborné poradenství, zatímco neprofesionální laktační poradkyně nabízejí emocionální podporu a praktické rady. Tento článek analyzuje data získaná v průběhu šestiměsíčního výzkumu v České republice a na Slovensku, kde bylo porovnáváno poradenství těchto dvou skupin laktačních poradkyň a jeho dopady na úspěšnost kojení. Data byla získána od kojících žen, které vyhledaly pomoc laktační poradkyně. Výzkum ukazuje, že matky, které se obracejí na odborníky, získávají více relevantních informací, které doporučují i světové organizace jako WHO (Světová zdravotní organizace) a AAP (American Academy of Pediatrics).

Klíčová slova: kojení, profesionalizace, laktační poradkyně, vzdělávací programy.

The importance of lactation consultant support in breastfeeding

Breastfeeding plays a crucial role in the early development of a child and their overall health. Breast milk is rich in nutrients and antibodies that help strengthen the immune system and reduce the risk of various diseases. Lactation consultants play a vital role in supporting mothers in breastfeeding, with two main categories: professional and non-professional. Professional consultants are healthcare workers who provide comprehensive care and expert advice, while non-professional consultants offer emotional support and practical tips. This article analyzes data collected during a six-month study in the Czech Republic and Slovakia, comparing the advice given by these two groups of lactation consultants and its impact on breastfeeding success. The data were obtained from breastfeeding women who sought assistance from a lactation consultant. Research shows that mothers who consult experts receive more relevant information, which is also recommended by global organizations such as the WHO (World Health Organization) and the AAP (American Academy of Pediatrics).

Key words: breastfeeding, professionalization, lactation consultant, education.

Úvod

Kojení je klíčovým aspektem rané výživy dítěte, který má hluboký dopad na jeho zdraví a vývoj. Mateřské mléko poskytuje nezbytné živiny, imunitní ochranu a podporu pro růst dítěte, přičemž Světová zdravotnická organizace (WHO) a mnoho dalších zdravotnických organizací po celém světě doporučuje výhradní kojení po dobu prvních šesti měsíců života dítěte (1). Během tohoto období není potřeba

podávat žádné jiné tekutiny ani potraviny, což přispívá ke správnému vývoji imunitního systému a snižuje riziko infekcí a nemocí (2).

Laktační poradkyně hrají klíčovou roli při podpoře a udržení kojení. Jsou to odbornice, které pomáhají matkám překonat různé problémy spojené s kojením, jako je nesprávná technika přisátí dítěte, bolestivost při kojení nebo problémy s tvorbou mléka. Laktační poradkyně jsou vyškoleny k tomu, aby po-

DECLARATIONS:

Declaration of originality:

The manuscript is original and has not been published or submitted elsewhere.

Ethical principles compliance:

The authors attest that their study was approved by the local Ethical Committee and is in compliance with human studies and animal welfare regulations of the authors' institutions as well as with the World Medical Association Declaration of Helsinki on Ethical Principles for Medical Research in Human Subjects adopted by the 18th WMA General Assembly in Helsinki, Finland, in June 1964, with subsequent amendments, as well as with the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, updated in December 2018, including patient consent where appropriate.

Conflict of interest and financial disclosures:

None.

Funding/Support:

None.

Cit. zkr: **Pediatr. praxi.** 2025;26(3):192-194

<https://doi.org/10.36290/ped.2025.037>

Článek přijat redakcí: 13. 11. 2024

Článek přijat k tisku: 2. 1. 2025

Mgr. Adéla Švestková

Adela.svestkova@seznam.cz

skytovaly individuální podporu kojícím matkám, často již od okamžiku porodu až po delší období.

Existují dva základní typy laktančních poradkyň. Profesionální laktanční poradkyně jsou osoby se zdravotnickým vzděláním, jako jsou porodní asistentky, zdravotní sestry, pediatři nebo jiní zdravotničtí pracovníci. Tyto poradkyně mají široké znalosti nejen o kojení, ale i o celkovém zdravotním stavu matky a dítěte, což jim umožňuje poskytovat komplexní péči. Na mezinárodní úrovni jsou profesionální laktanční poradci často certifikováni Mezinárodní organizací pro laktanční poradenství (IBCLC). Tento trend se pomalu dostává také do České republiky, kde v současnosti působí pouze dvě laktanční poradkyně s mezinárodně uznávaným certifikátem IBCLC (3). Na Slovensku probíhá akreditovaný kurz pod záštitou Ministerstva zdravotnictví, jehož cílem je připravit zdravotnické pracovníky na složení této mezinárodní zkoušky (4).

V České republice se o rozvoj kojení zasazuje především Laktační liga, která poskytuje vzdělání laktančním poradkyním jak se zdravotnickým vzděláním, tak i bez zdravotnického vzdělání. Po absolvování kurzu získává každý účastník titul laktanční poradkyně.

Neprofesionální laktanční poradkyně, tedy osoby bez formálního zdravotnického vzdělání, absolvovaly školení v oblasti laktančního poradenství, často organizované neziskovými organizacemi jako je Laktační liga nebo slovenská organizace Mamila. I přesto, že nemají formální zdravotnické vzdělání, mohou poskytovat emocionální a praktickou podporu matkám, zejména v komunitách, kde není snadno dostupná profesionální pomoc (5).

Pouze slovenský Institut pre podporu dojčenia nabízí vzdělání laktančním poradkyním, které mají pouze zdravotnické vzdělání. Naopak organizace Laktační liga a Mamila nabízejí vzdělání laktančních poradců bez ohledu na to, zda mají účastníci zdravotnické vzdělání či nikoli.

Metodika výzkumného šetření

V rámci našeho výzkumu jsme zvolili kvantitativní šetření prostřednictvím dotazníků vlastní konstrukce. Dotazník byl schválen Etickou komisí Univerzity Palackého v Olomouci. Dotazníky byly distribuovány

dvěma skupinám respondentek. První skupinou byly ženy, kterým s kojením pomáhala neprofesionální laktanční poradkyně, druhou skupinu tvořily ženy, které kojení konzultovaly s profesionální laktanční poradkyní. Sběr dat probíhal po dobu šesti měsíců v České republice a na Slovensku. Dotazník byl vyhotoven ve dvou jazycích – v českém jazyce a ve slovenštině. Ženy vybraly odpověď, zda jejich laktanční poradkyně měla, či neměla zdravotnické vzdělání a dále odpovídaly na celkem 30 položkový dotazník, který se věnoval kojení. Dotazník byl dostupný on-line.

Kritéria pro zařazení do výzkumného souboru zahrnovala ženy, které měly jednočetné těhotenství, byly po vaginálním porodu nebo po císařském řezu a novorozenec byl narozený mezi 36. a 42. týdnem těhotenství s hmotností nad 2500 g. Naopak mezi exkluzivní kritéria patřily ženy, které porodily novorozence s vrozenou vývojovou vadou. Celková velikost zkoumaného souboru byla 150 respondentek. Výzkum byl prováděn v rámci grantového projektu IGA_FZV_2024_009: Profesionalizace praxe laktančního poradce.

Celkem bylo získáno 150 odpovědí, z toho 68 respondentek pocházelo ze Slovenska a 82 z České republiky. Prvorodičky tvořily 85 žen (56,7%), druhorodiček bylo 47 (31,3%). Pouze 13 žen (8,7%) mělo třetí porod a 5 žen (3,3%) uvedlo, že rodily více než třikrát. Průměrný věk respondentek byl 31,7 let. Největší podíl respondentek, konkrétně 101 žen (67,3%), mělo vysokoškolské vzdělání. Druhou největší skupinu tvořily ženy se středním vzděláním s maturitou, v počtu 33 žen (22%). Vyšší odborné vzdělání mělo 14 žen (9,3%), zatímco střední vzdělání bez maturity pouze 2 ženy (1,3%). Žádná respondentka neměla pouze základní vzdělání. Většina žen, celkem 105 (70%), porodila spontánně, 39 žen (26%) podstoupilo císařský řez a pouze 6 žen (4%) absolvovalo operační porod s použitím kleští či vakuumextrakce.

Výsledky a diskuze

Analyzovali jsme doporučení poskytovaná kojícím ženám jak profesionálními, tak neprofesionálními laktančními poradkyněmi, přičemž jsme zkoumali existenci případných rozdílů v přístupu, obsahu poskytnutých informací a jejich vlivu na úspěšnost kojení.

Míra získaných informací od laktanční poradkyně

Dotazník zjišťoval, zda kojící matky obdržely dostatečné informace o růstu novorozence, zvládání bolesti spojené s kojením, skladování mateřského mléka a podpoře jeho produkce. Dále zkoumal, zda laktanční poradkyně poskytly dostatečnou edukaci v oblastech, jako jsou manuální a mechanické techniky odstříkávání mléka, masáže prsou, udržování laktace při odloučení od novorozence a rozpoznávání příznaků hladu u dítěte. Položky dotazníku rovněž ověřovaly informovanost o výživě a příjmu tekutin matky. Kojící ženy, které měly profesionální laktanční poradkyni, získaly významně více informací ve všech definovaných oblastech než ženy, které se obrátily na neprofesionální laktanční poradkyni.

Doporučené metody dokrmování dítěte

Profesionální laktanční poradkyně častěji doporučovaly dokrmování dítěte cévkou po prsu: 40,5 % (32 žen) oproti 11,8 % (6 žen) u neprofesionálních poradkyň. Naopak neprofesionální laktanční poradkyně preferovaly dokrmování lahvičkou 70,6 % (36 žen) oproti 17,7 % (14 žen) u profesionálních poradkyň. Kojící ženy, které konzultovaly kojení s profesionálními laktančními poradkyněmi, také častěji uváděly, že jim nebyla doporučena žádná metoda dokrmování, protože to u nich nebylo potřeba 30,4 % (24 žen) oproti 7,8 % (4 ženy) v případě neprofesionálních poradkyň.

Intenzita kojení podle doporučení laktanční poradkyně

Neprofesionální laktanční poradkyně doporučovaly kojícím ženám častěji kojit 8–10krát za 24 hodin 70,6 % (36 žen) oproti 11,4 % (9 žen) u profesionálních poradkyň. Naopak profesionální laktanční poradkyně mnohem častěji doporučovaly kojit na vyžádání s možností delší přestávky na noc 84,8 % (67 žen) vs. 15,7 % (8 žen) u neprofesionálních poradkyň.

Podle doporučení Světové zdravotnické organizace (WHO) a Americké akademie pediatrie (AAP) je kojení na vyžádání považováno za klíčový přístup k podpoře zdravého vývoje novorozenců a kojenců. WHO zdůrazňuje, že kojení na vyžádání napomáhá k optimálnímu

příjmu mateřského mléka, což má pozitivní vliv na výživu a zdraví dítěte (6). Podobně AAP ve své studii „Breastfeeding and the Use of Human Milk“ uvádí, že kojit na vyžádání je důležité pro podporu přirozeného rytmu kojení a zajištění dostatečné výživy novorozenců (7). Tyto odborné publikace potvrzují, že kojení na vyžádání je pro děti prospěšné a mělo by být podporováno jak rodiči, tak zdravotnickými pracovníky.

Doporučování pomůcek k podpoře kojení

Analýza doporučení laktačních poradkyň ukázala, že neprofesionální laktační poradkyně častěji doporučovaly kojícím ženám pomůcky na podporu kojení. V tomto kontextu doporučilo 45,1 % (23 žen) z nich použití dudlíků, zatímco u profesionálních poradkyň to bylo pouze 7,6 % (6 žen). Kloboučky doporučovalo 54,9 % (28 žen) neprofesionálních poradkyň, oproti 20,3 % (16 žen) u profesionálních. Dále 19,6 % (10 žen) neprofesionálních laktačních poradkyň doporučovalo přerušení uzdičky v ústech, ve srovnání s 7,6 % (6 žen) profesionálních poradkyň. Naopak profesionální laktační poradkyně častěji nedoporučovaly žádnou z nabízených pomůcek: 45,6 % (36 žen) oproti 13,7 % (7 žen) u neprofesionálních poradkyň. Tato zjištění naznačují odlišné přístupy k doporučování podpůrných

pomůcek v závislosti na odborném zázemí laktačních poradkyň.

American Academy of Pediatrics uvádí, že používání kloboučků a dudlíků může interferovat s přirozeným procesem kojení a doporučuje, aby kojící ženy používaly tyto pomůcky s opatrností, zejména v raných fázích kojení (7).

Doporučení laktační poradkyně na dokrmování novorozence

Kojící ženy, které spolupracovaly s profesionální laktační poradkyní, častěji uvedly, že své novorozence nedokrmovaly. Uváděly, že poradkyně dokrmování nedoporučila, protože k němu nebyl důvod. Nedokrmovalo 78,5 % (62 žen), zatímco u žen, které spolupracovaly s neprofesionální poradkyní, to bylo pouze 35,3 % (18 žen). Světová zdravotnická organizace (WHO) doporučuje zahájit dokrmování až po dosažení věku šesti měsíců (6).

Doporučení podávání jiných tekutin než jen mateřského mléka

Neprofesionální laktační poradkyně výrazně častěji doporučovaly kojícím ženám podávání dalších tekutin. Podávání čaje doporučilo 35,3 % z nich (18 žen), zatímco mezi profesionálními poradkyněmi to byly pouze 3,8 % (3 ženy). Podávání čisté vody doporučilo 29,4 % neprofesionálních poradkyň (15 žen) oproti 3,8 % (3 ženy) u profesionálních. Mléko jiných savců doporučilo 27,5 % (14 žen)

neprofesionálních poradkyň, zatímco mezi profesionálními poradkyněmi to byly jen 2,5 % (2 ženy).

Světová zdravotnická organizace (WHO) a UNICEF doporučují výhradní kojení po dobu prvních šesti měsíců života dítěte. Mateřské mléko v tomto období plně pokrývá potřeby dítěte, včetně příjmu tekutin. Obsahuje více než 80 % vody, což je dostačující i v horkém klimatu. Toto opatření pomáhá optimalizovat růst a vývoj dítěte a podporuje jeho zdraví. Podávání jiných tekutin nebo potravin před šestým měsícem věku může zvyšovat riziko průjmu a podvýživy (1).

Závěr

Výsledky výzkumu v oblasti kojení ukazují, že matky, které získávají podporu od zdravotnických odborníků, mají větší úspěšnost v kojení, a to díky odborné edukaci a radám. Naopak ženy, které využívají poradenství od neprofesionálních poradkyň, dostávají méně informací o správné technice kojení a péči o laktaci. Studie zkoumající rozdíly mezi doporučeními profesionálních a neprofesionálních laktačních poradkyň ukazuje na rozdíly v přístupu ke kojení na vyžádání, použití pomůcek a metody dokrmování. Jednou z limitací výzkumu může být, že odpovědi žen mohly být ovlivněny a zkresleny jejich subjektivním vnímáním a zapamatováním předaných informací.

LITERATURA

1. WHO, UNICEF. Exclusively breastfeed for 6 months. WHO EMRO; 2024. [cited 2024 Oct 30]. Available from: <https://www.emro.who.int/nutrition>.
2. Victora CG, Bahl R, Barros AJ, et al. Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms, and lifelong effect. *Lancet*. 2016;387(10017):475-490.
3. International Board of Lactation Consultant Examiners (IBLCE). Clinical competencies for the practice of international board certified lactation consultants (IBCLCs) and sco-

- pe of practice for IBCLCs. 2018. [cited 2024 Oct 30]. Available from: <https://ibclce.org/wp-content/uploads/2018/12/scope-of-practice-2018.pdf>.
4. Inštitút pre podporu dojčenia. Vzdelávanie a poradenstvo v oblasti dojčenia. Inštitút pre podporu dojčenia; 2024. [cited 2024 Oct 30]. Available from: <https://institutdojcenia.eu>.
5. D'Hollander CJ, McCredie VA, Uleryk EM, et al. Breastfeeding support provided by lactation consultants in high-income countries for improved breastfeeding rates, self-effi-

- cacy, and infant growth: a systematic review and meta-analysis protocol. *Syst Rev*. 2023;12(75).
6. World Health Organization. Infant and young child feeding. WHO; 2023. [cited 2024 Oct 30]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding>.
7. American Academy of Pediatrics. Breastfeeding and the Use of Human Milk. *Pediatrics*. 2022;150(2). doi: 10.1542/peds.2022-056770.